

Klima- og miljødepartementet

Strategi

Strategi for departementenes arbeid med klima og omstilling

Hvorfor en strategi?

Klimaendringer – en av vår tids største utfordringer

Forskningen er helt tydelig. Skal verden klare å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 °C må de globale utslippene av klimagasser nå toppen mellom 2020 og 2025. I 2050 må klimagassutslippene være netto null. Det er 26 år til 2050. Viktige ressurser som kraft, areal og kompetanse er begrenset. En utvikling i tråd med Parisavtalen, vil kreve umiddelbare, kraftige og vedvarende utslippskutt i alle sektorer og på tvers av land.

Norges internasjonale forpliktelser følger av hva som er meldt inn under Parisavtalen. Forpliktelsene følges opp i et samarbeid med EU. Klimaloven lovfester en plikt til å mer enn halvere utslippene innen 2030 og å omstille Norge til et lavutslippssamfunn med lave eller ingen utslipp i alle sektorer innen 2050.

En samordnet utvikling og gjennomføring av politikk er i kjernen av strategien for departementsfellesskapet for 2021–2025 «Gode hver for oss, best sammen»¹. Strategien vektlegger at et sterkere departementsfellesskap og styrket faglighet er nødvendig for å legge til rette for å kunne løse prioriterte samfunnsutfordringer.

Klimautfordringen er en av vår tids største utfordringer (se boks). Den er sektorovergripende og krever derfor et nært samarbeid mellom departementene.

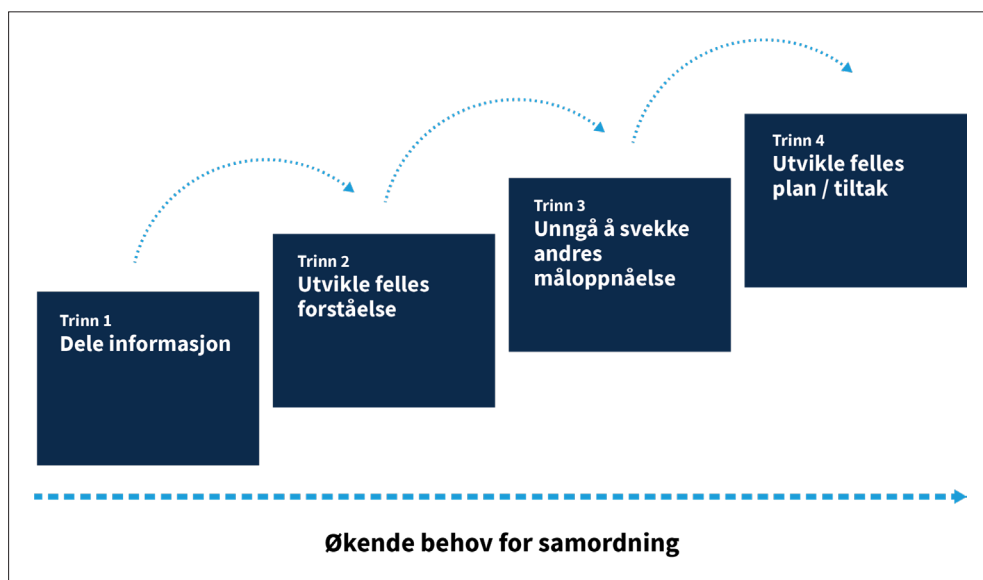
Norge har lovfestede klimamål det er bred enighet om i Stortinget.

I arbeidet med å redusere utslipp og øke opptak av klimagasser, tilpasse samfunnet til klimaendringene og omstille til et lavutslippssamfunn (heretter omstilling) gjøres det allerede mye og godt arbeid i departementene. Samtidig utfordrer arbeidet etablerte beslutningssystemer. Det er behov for å sikre helhetsperspektivet. Konsekvenser for klima og omstilling må vurderes og belyses systematisk i beslutningsprosesser på tvers av departementene.

Som departementsråder og departementenes øverste administrative ledere, er det vår oppgave å legge til rette for at departementene samlet utvikler et faglig godt beslutningsgrunnlag.

¹ [Gode hver for oss. Best sammen \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

En kjernegruppe for klima og omstilling bestående av departementsrådene fra Klima- og miljødepartementet (leder), Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet, Finansdepartementet, Energidepartementet, og Kommunal- og moderniseringsdepartementet ble opprettet i 2022 for å bidra til at departementene har en mer samordnet og langsiktig tilnærming til arbeidet med klima og omstilling. I denne strategien gir kjernegruppa retning for det videre faglige arbeidet på området. Retningen er inspirert av samordningsstigen i figuren under.

Figur 1 Samordningsstigen

– felles verktøy for bedre samarbeid på tvers av staten (DFØ).

Hva gjelder strategien for?

Strategien omhandler departementenes arbeid med å utvikle det faglige grunnlaget for klima- og omstillingspolitikken. Strategien omhandler ikke de politiske beslutningene. Hvilke prioriteringer som gjøres og hvilke valg som tas er det opp til politikerne å avgjøre. For at regjeringen skal ha mulighet til å vurdere alternative løsninger og gjøre nødvendige avveininger, kreves det at det utarbeides et godt faglig grunnlag. Vi som departementsråder og departementenes øverste administrative ledere, har et ansvar for å sørge for dette. Denne strategien handler om hvordan vi på en effektiv og god måte organiserer arbeidet internt og på tvers av departementene.

Strategien

De sentrale elementene i departementenes arbeid med å sikre et godt felles kunnskapsgrunnlag for regjeringens beslutninger kan deles inn i tre hovedområder:

1. God kvalitet på beslutningsgrunnlaget
2. Nok kunnskap og kompetanse
3. Mer samordnet utvikling og gjennomføring av politikk

God kvalitet på beslutningsgrunnlaget

Strategipunkt 1: Departementsfellesskapet har sammen et ansvar for å utarbeide et godt grunnlag for politiske beslutninger om tiltak og virkemidler for å oppfylle Norges klimaforpliktelser, klimamålene forankret i Stortinget gjennom klimaloven og den til enhver tid sittende regjeringens klimamål.

- *Handlingspunkt 1.1:* Departementene sørger for et oppdatert og helhetlig kunnskapsgrunnlag om tiltak og virkemidler.
- *Handlingspunkt 1.2:* Helhetlige virkninger og konsekvenser av tiltak og virkemidler vektlegges i det videre samarbeidet med kunnskapsgrunnlaget og metoder.
- *Handlingspunkt 1.3:* KLD legger til rette for kompetansebygging om metoder for vurdering av klimaeffekter av politikk og virkemidler.

Et godt kunnskapsgrunnlag for sammensatte utfordringer som klima og omstilling krever helhetlige analyser og godt samarbeid på tvers av sektorer og fag. Et etatssamarbeid for videreutvikling av kunnskapsgrunnlaget for klima ble opprettet i 2022, under ledelse av Miljødirektoratet. Etatssamarbeidet bidrar til utveksling av kunnskap og informasjon mellom sektorene. Blant annet utarbeides det en årlig samlet oppdatering av kunnskapsgrunnlaget. Dette gir departementene et mer koordinert beslutningsunderlag. Det er fremover behov for fortsatt tett samarbeid mellom etatene om tiltak og virkemidler på klimaområdet.

For å kunne gi faglig begrunnede råd om klimapolitikk er det nødvendig å kunne sammenligne klimaeffekten av ulike tiltak og virkemidler. Dette krever at etater og departementer bruker samme metoder og forutsetninger i arbeidet. Blant annet har Teknisk beregningsutvalg for klima pekt på en rekke forbedringspunkter for å sikre en mer samordnet tilnærming. Oppfølgingen av deres forslag blir viktige. KLD, som ansvarlig for samordningen på området, må legge til rette for nødvendig kompetanseutvikling og -bygging.

Strategipunkt 2: I utredninger og politikktutforming skal virkningen på utslipp av klimagasser vurderes i tråd med utredningsinstruksen. Dette gjelder også der hensynet til klima ikke er hovedformålet. Utredningene skal være så omfattende og grundige som nødvendig.

- *Handlingspunkt 2.1:* I relevante saker skal virkning på utslipp og opptak av klimagasser og oppnåelse av målene i klimaloven vurderes innenfor rammen av utredningsinstruksens krav til omfang og grundighet.
- *Handlingspunkt 2.2:* I beslutningsgrunnlaget skal kostnader ved ulike virkemidler og politikktforslag på kort og lang sikt vurderes. Hvordan forslaget vil påvirke gjennomføring av andre politiske mål bør også vurderes når det er relevant.
- *Handlingspunkt 2.3:* Ved justering av klimamål utvikler KLD i samarbeid med berørte departementer i tråd med utredningsinstruksen et godt faktagrunnlag for å kunne å vurdere økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser.
- *Handlingspunkt 2.4:* KLD videreutvikler skriftlig veiledning om hvordan miljø og klima bør hensyntas og vurderes i utredninger.

De samlede utslippene av klimagasser er et resultat av enkeltbeslutninger i ulike deler av samfunnet. Isolert sett kan hver enkelt beslutning være rasjonell, men sammen kan de føre til at Norge ikke når klimamålene.

Både tallfestede og ikke-tallfestede vurderinger av klimapåvirkning bør inngå i beslutningsgrunnlaget for politikktutvikling som har påvirkning på klimagassutslipp og -opptak. Tilsvarende må kostnader utredes, og der det er relevant bør det gjøres en vurdering av hvordan forslaget vil påvirke gjennomføring av andre politiske mål. Beslutningsgrunnlaget skal inneholde handlingsalternativer og så langt det er mulig være basert på felles metoder for vurdering av utslippseffekter og andre konsekvenser. Tilsvarende skal beslutningsgrunnlag på områder som bidrar til gjennomføring av andre politiske mål enn klima, inneholde vurderinger av hvordan forslaget påvirker gjennomføringen av klimamålene der det er relevant.

Nok kunnskap og kompetanse

Strategipunkt 3: I tråd med gjeldende mål og forpliktelser jf. strategipunkt 1, og for å bidra til langsiktighet i arbeidet med kunnskapsgrunnlag legger departementene til rette for å ha tilstrekkelige kompetanse til det faglige arbeidet med klima og omstilling til et lavutslippssamfunn.

- *Handlingspunkt 3.1:* Departementsrådene gir føringer for arbeidet med klima og omstilling i sine departementer.
- *Handlingspunkt 3.2:* I den ordinære styringsdialogen med underliggende virksomheter vurderer departementene årlig behovet for føringer for arbeidet med klima og omstilling.

Klare planer og rutiner for eget departementets arbeid med klima og omstilling er viktig for å kunne bidra effektivt inn i det etablerte klimastyringssystemet jf. strategipunkt 6.

Strategipunkt 4: Kjernegruppen for klima og omstilling fortsetter å møtes jevnlig for å diskutere og forankre saker av særlig betydning for samordning og samarbeid.

- *Handlingspunkt 4.1:* Som utgangspunkt for diskusjon av felles utfordringer orienterer departementsrådene kjernegruppen årlig om oppfølging av strategien i eget departement.
- *Handlingspunkt 4.2:* På bakgrunn av tilbakemeldingene fra departementsrådene og eventuelle andre forhold vurderer kjernegruppen behovet for å oppdatere strategien.

Departementsrådene har en avgjørende rolle i å fremme samordning og samarbeid gjennom å legge føringer for det interne arbeidet i eget departement. I bl.a. Danmark er institusjonaliserte møter på departementsrådsnivå etablert som en del av landets klimastyringssystem.

Det er fortsatt behov for økt lederfokus, bedre samordning og styrking av departementenes arbeid med klima og omstilling. En videreføring av kjernegruppen for klima og omstilling vil bidra til dette.

For å legge til rette for erfaringsutveksling og diskusjoner om felles utfordringer, skal departementsrådene årlig orientere kjernegruppen om oppfølging av strategien i eget departement. Behovet for å oppdatere strategien vurderes på bakgrunn av tilbakemeldingene og eventuelle andre forhold som tilsier at denne bør endres.

Eksempler på utfordringer i klimaarbeidet som departementene fremover må lage gode beslutningsgrunnlag for:

Kraft: Kraft er en knapp ressurs. Samtidig vil etterspørselen etter kraft øke framover som følge av elektrifisering av samfunnet, og stille økte krav til strømmettet.

Arealer: Areal er en knapp ressurs. Samtidig krever bygging av veier, hus, hytter, kraftnett, fornybar energi osv. arealer, og påvirker både utslipp og opptak av klimagasser og natur.

Kostnadseffektivitet: Vi skal nå klimamålene til en lavest mulig kostnad for samfunnet og samtidig legge til rette for langsiktig omstilling i tråd med klimalovens mål for 2050.

Ivareta helhetsperspektiv i enkeltbeslutninger: Enkeltvis kan hver beslutning være rasjonell, men den samlede effekten på klima og miljø kan over tid være betydelig.

Rettferdig omstilling: Omstillingen vil kunne ramme enkelte grupper hardere enn andre.

EU: Norge er nært knyttet til deler av EUs klimapolitikk gjennom EØS-avtalen, og endringer i EUs regelverk gir konsekvenser for norsk klimapolitikk.

Mer samordnet utvikling og gjennomføring av politikk

Strategipunkt 5: Hvert departement har et selvstendig ansvar for å kunne utarbeide forslag til politikk for å redusere utslipp eller øke opptak av klimagasser og omstille til et lavutslippssamfunn.

- *Handlingspunkt 5.1:* Hvert departement sørger for å ha oppdatert kunnskap om egen sektors påvirkning på utslipp og opptak av klimagasser, samt om virkemidler for å kutte utslipp i sektoren.
- *Handlingspunkt 5.2:* Ansvarlig departement involverer berørte departementer tidlig i prosessen med å utarbeide beslutningsgrunnlag. KLD er å anse som berørt i saker med stor påvirkning på utslipp og opptak av klimagasser på kort og lang sikt.
- *Handlingspunkt 5.3:* KLD kan ta initiativ til å frembringe kunnskap om tiltak og virkemidler på andre departementers ansvarsområder.

Hvert departement har et selvstendig ansvar for å utvikle klimapolitikken gjennom å fremme forslag til beslutning om tiltak og virkemidler i egen sektor i tråd med gjeldende klimamål og ambisjoner. Dette er avgjørende for å sørge for at departementenes sektorkunnskap og ressurser tas i bruk i utviklingen av klimapolitikken, og for at forslagene som fremmes er effektive og godt integrert i sektorenes øvrige arbeid. I praksis innebærer dette at hvert departement som har sektoransvar og virkemidler som påvirker klimagassutslipp, har et ansvar for å være i forkant med nødvendig kunnskapsutvikling (inkl. relevante utredninger og konsekvensvurderinger). Ressursinnsatsen må tilpasses hvor store klimagassutslipp den enkelte sektor har. Tilsvarende gjelder sektoransvaret for virkemidler og tiltak som påvirker CO₂-opptaket.

Det er viktig at ansvarlig departement i tråd med utredningsinstruksen involverer andre berørte departementer tidlig i prosessen med å utarbeide beslutningsgrunnlag. Der det er nødvendig skal berørte departementer samarbeide om arbeidet. KLD er å anse som berørt i saker med stor påvirkning på utslipp og opptak av klimagasser og omstilling til et lavutslippssamfunn.

KLD kan gjennom politisk behandling ta initiativ til å fremskaffe et kunnskapsgrunnlag. Det avgjørende vil være at regjeringen gis et tilstrekkelig godt beslutningsgrunnlag. Det innebærer også at alle sider, herunder de samfunnsøkonomiske, må beskrives utfyllende. Som et alternativ til

innledende regjeringsbehandling kan KLD presentere et kunnskapsgrunnlag om sektoren for departementet for å få i gang dialog.

Strategipunkt 6: Departementenes klimaarbeid tilpasses og utformes i tilknytning til klimastyringssystemet som styres av KLD med mål om å samordne innsatsen for at klimamålene kan nås.

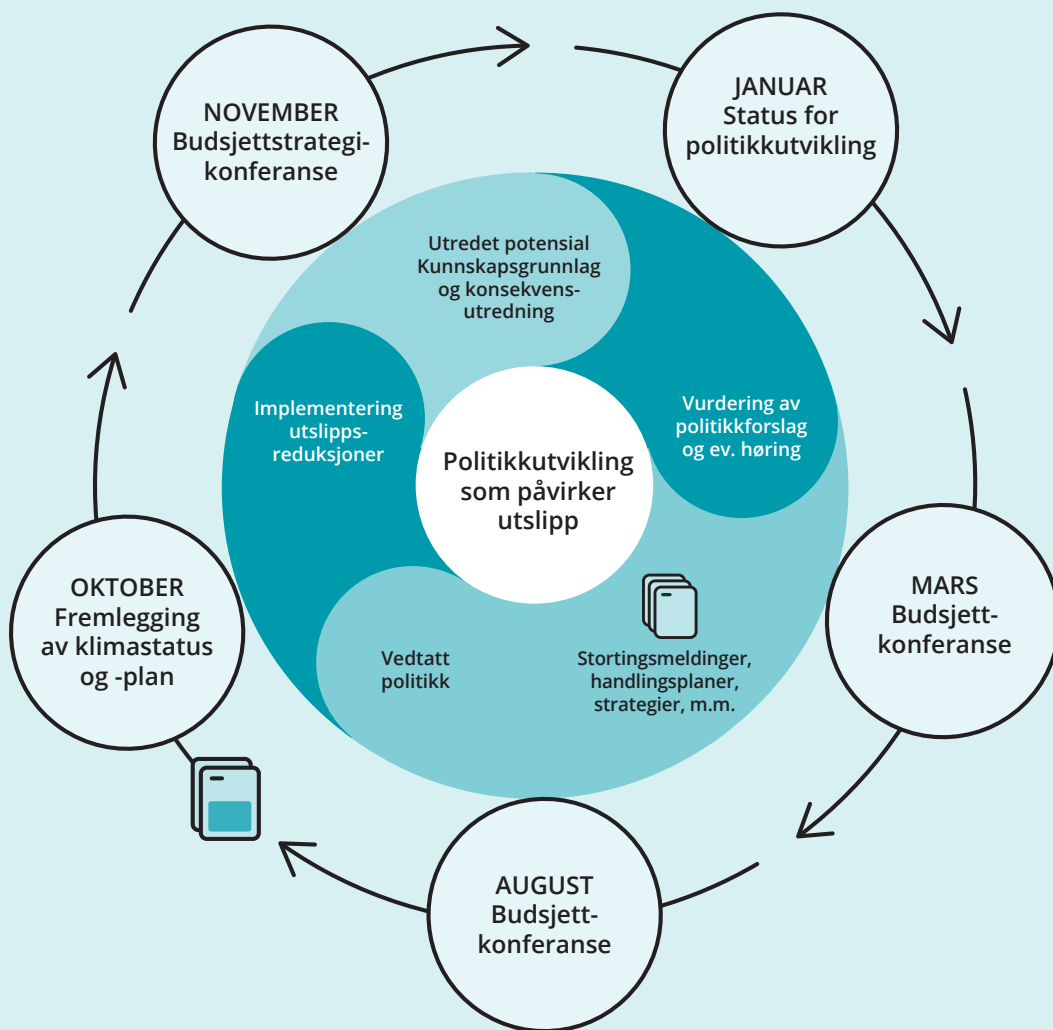
- *Handlingspunkt 6.2:* KLD videreutvikler sammen med berørte departementer metoder og rutiner for å vurdere status for måloppnåelse i klimapolitikken.
- *Handlingspunkt 6.3:* I samråd med berørte departementer, etablerer KLD en felles nettbasert oversikt over relevante utredninger, prosesser for politikktutvikling, samt status og fremdrift for virkemidler og tiltak.

Effektive arbeidsformer på tvers av departementene bidrar til en mer samordnet utvikling og gjennomføring av politikk. Det er krevende for hvert enkelt departement å dimensjonere klimainnsatsen under sitt ansvarsområde. Klima- og miljødepartementet har det overordnede ansvaret for å samordne klimaarbeidet og legge til rette for et helhetlig grunnlag for de politiske beslutningene på området. Dette skjer ikke minst gjennom klimastyringssystemet, som vil videreutvikles.

Samordningen skal bidra til at virkemidlene som trengs for å oppfylle klimamålene blir utviklet og at politikk som påvirker klimagassutslipp vurderes i lys av klimamålene.

Klimastyringssystemet etablerer faste rutiner og milepæler for oppdateringer om status og behov for politikktutvikling og måloppnåelse, se figur 2. Klimamålstyringen følger et årshjul som sammen med årlig klimastatus og -plan og jevnlig klimameldinger etablerer arenaer for å utvikle beslutningsgrunnlag og fremme saker til beslutning. Som ledd i arbeidet med å integrere klimaarbeidet tettere i budsjettprosessen, sammenfaller sentrale milepæler i årshjulet med budsjettkonferansene (årshjulet er omtalt i Regjeringens klimastatus og -plan for 2024).

Det er behov for å videreutvikle klimastyringssystemet gjennom konkretisering og formalisering av prosessen og ytterligere utvikling av metoder for vurdering av klimaeffekter av politikktutvikling på kort og lang sikt. Det er i tillegg behov for å styrke arbeidet med å dele informasjon om eksisterende og pågående utredninger og virkemiddelanalyser. KLD vil etablere en felles nettbasert oversikt over viktige kunnskapsgrunnlag og prosesser i klimaarbeidet.

Figur 2 Årshjul for klimamålstyring og prosesshjul for politikkutvikling.

Kilde: Regjeringens klimastatus og -plan 2023–2024

Utgitt av:
Klima- og miljødepartementet

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon 05/2024 – opplag 4

